

РЕЦЕНЗІЇ

Олег Миколайович ОМЕЛЬЧУК,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
ректор Хмельницького університету управління та права,
info@univer.km.ua

УДК 340.12

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСТВА (рецензія на монографію І. Д. Софінської «Філософсько-правова візія доктрини громадянства»)

Філософсько-громадянське дослідження доктрини громадянства охоплює аналіз причин набуття й припинення громадянства, дослідження виникнення подвійного громадянства й мінімізацію випадків без громадянства. У роботі ґрунтовно проаналізовано особливості гарантування прав людини таким категоріям, як: біженці, шукачі притулку й особи без визначеного громадянства. Також автором представлено низку таблиць, карт, схем та витягів із правових актів міжнародного суду ООН та інших міжнародних інституцій.

Ключові слова: денатуралізація, громадянство, квазігромадянство, правовий статус особи.

Рецензована монографія І. Софінської [1] присвячена окресленню траєкторії розвитку філософсько-правової доктрини громадянства в Україні та у світі, аналізу сучасної антропосфери громадянства та засадничих аспектів правової ідентичності особи.

Реальний геополітичний стан сьогодення, наповнений цивілізаційними та глобалізаційними викликами, як ніколи демонструє важливість громадянства, необхідність переосмислення його правової док-

трини з метою гарантування прав людини, збереження національної ідентичності та забезпечення національної безпеки. У сучасному світі важливим є усвідомлення кожною людиною того, що громадянство не є витвором сприятливих обставин, а повинно виражати рівень розвитку кожної демократичної держави та громадянського суспільства, бути показником застосування принципу верховенства права, ефективним правовим зв'язком, який від народження і до смерті пов'язує людину із державою.

Окреслюючи дискурс дійсної концепції громадянства у світі, звичай громадянство сприймається в чотирьох головних аспектах: як формальний правовий статус особи, який передбачає зв'язок між державою та особою; як своєрідний «комплекс» прав, обов'язків та привілеїв, які належать громадянину держави; як «набір» відповідальності, чеснот та навичок, які підкреслюють демократичність держави; як колективну ідентичність групи людей, які проживають у межах однієї держави, мають однакові цінності та стиль життя, незалежно від їхньої етнічної, расової, релігійної належності (т.зв. «клуб», належність до якого передбачає як виконання формальних вимог, так і отримання своєрідного «бонусу» у вигляді соціального забезпечення, безвізових подорожей іншими країнами чи полегшеного ведення приватного бізнесу).

Монографія І. Софінської є комплексним дослідженням філософсько-правової доктрини громадянства, яке охоплює теорію, історію та філософію громадянства в Україні, демонструє порівняльно-правовий аналіз особливостей набуття і припинення громадянства, окреслює спільні та відмінні риси виникнення подвійного (множинного) громадянства і скорочення випадків безгромадянства, гарантування прав людини біженцям, шукачам притулку та особам без визначеного громадянства тощо. У монографії є висвітлений сучасний науковий філософсько-правовий дискурс у сфері громадянства, який полягає в екстраполяції тих уявлень та досліджень про сутність та природу громадянства у контексті увідповіднення та унаочнення взаємовідносин між людиною, суспільством та державою, збереження єдності комплексу «людина-суспільство-держави» в його перманентному розвитку і цивілізаційних трансформаціях, як найбільш комфортного та бажаного для кожного.

На початку монографії автор подає глосарій (визначеник термінів), серед яких слід виділити важливими визначення понять «автохтон» і «аллохтон», «дароване (октройоване) громадянство», «денатуралізація», «іменний репертуар», «квазігромадянство», «протогромадянство», «ренатуралізація» тощо. Це може стати в нагоді для більш системного й чіткого розуміння проблем у дослідженні правової природи та цінності громадянства як в Україні, так і у світі загалом.

Новаторським вважаємо те, що рецензована монографія супроводжується візуалізацією та унаочненням – картами, таблицями, схемами, витягами із правових актів Міжнародного суду ООН, Суду справедливості Європейського Союзу, Європейського суду з прав людини

у сфері громадянства та правової ідентичності особи, що робить проаналізований матеріал доступнішим і зручнішим для засвоєння. Поєднання текстового матеріалу із графічним дає змогу краще подати матеріал і зробити обґрунтовані висновки на основі засвоєного матеріалу.

Автор стверджує, що на початку ХХІ ст. універсалізм та мультикультуралізм у доктрині громадянства зазнав чергових змін під впливом мобільності та свободи руху, меркантилізму, глобалізації та посилення масових міграційних рухів, особливо у Європі та Північній Америці. Незважаючи на дискусійність певних положень (тлумачення «єдиного» громадянства, осмислення подвійного (множинного) громадянства), авторові вдалося зосередити увагу на характеристичні ознаки громадянства на сучасному етапі в контексті вивчення ментально-темпоральних видозмін у сучасному суспільстві.

Отже, відзначаючи високий рівень монографії І. Д. Софінської, обґрунтованість і новизну зроблених нею висновків, необхідно наголосити, що ознайомлення з рецензованою працею буде корисним для науковців-правників у галузі теорії права та філософії права, тому стане в нагоді припід час викладання курсів філософії права, теорії права та конституційного права в закладах вищої освіти як України, так і за її межами. Це дослідження також надає чимало важливої інформації практичного характеру, тому буде корисним для кожного, хто цікавиться проблемами ефективного поєднання гарантування й захисту прав людини та забезпечення національної безпеки держави, функціонуванням і розвитком держави і права в контексті розбудови України як правової держави та реалізації євроінтеграційних прагнень, формування громадянського суспільства і визначення людиноцентризму як засадничого елемента перегляду державної політики у сфері громадянства.

Список використаних джерел

1. Софінська І. Філософсько-правова візія доктрини громадянства. Львів : Каменяр, 2018. 346 с.

Надійшла до редакції 01.12.2018

Omelchuk, O. M. Philosophical and Legal Study of the Citizenship (Review of the Monograph by I. D. Sofinska «Philosophical and Legal Vision of the Citizenship Doctrine»)

The philosophical and civic study of the doctrine of citizenship covers the analysis of the reasons for the acquisition and termination of citizenship, the study of the emergence of dual citizenship and the minimization of cases of statelessness. The thesis analyses the peculiarities of guaranteeing human rights to such categories as refugees, asylum seekers and persons without a specific nationality. Also, the author presents a series of tables, maps, schemes and extracts from the legal acts of the UN International Court of Justice and other international institutions.

Keywords: *denaturalization, citizenship, quasi-citizenship, legal status of a person.*